

200 lat szkoły w Kościelnikach

Wioletta Pełka

7 grudnia 2018 roku Szkoła Podstawowa nr 141 w Krakowie obchodziła jubileusz 200- rocznicy powstania. Szkoła ta położona jest na obrzeżach miasta, w osiedlu Kościelniki, jednak w momencie jej założenia – jak mówi kronika szkolna – znajdowała się dwa i pół mili od Krakowa. Choć położona jest z dala od centrum miasta, posiada bogatą historię. Wiedzę o jej początkach czerpać możemy z dwóch kronik szkolnych – pierwszej założonej w 1868 r. przez nauczyciela – pana Michała Jaskiewicza oraz drugiej rozpoczętej przez innego nauczyciela – Teofila Terlikiewicza w 1883 r. Obowiązek prowadzenia kroniki został narzucony przez ówczesny organ prowadzący szkołę.

Historia

Na podstawie zapisków w kronikach wiemy, iż szkoła w Kościelnikach rozpoczęła swą działalność 1 października 1818 r. Tereny te wówczas znajdowały się w Rzeczypospolitej Krakowskiej, w której żywe były wciąż oświeceniowe idee zwracające uwagę na potrzebę szerzenia oświaty wśród całego społeczeństwa. Szkoła powstała dzięki porozumieniu hrabiego Józefa Wodzickiego i Aleksandra Zapalskiego i obejmowała swym zakresem dzieci z Górki Kościelnickiej, Kościelnik, Stanisławic, Cła i Węgrzynowic. Wspominając o początkach należałoby jednak zaznaczyć, że długo jeszcze o samym budynku szkoły nie było mowy. Na pewno w pierwszym roku szkolnym lekcje odbywały się w mieszkaniu organisty – Jana Biernackiego (i nauczyciela w jednej osobie), „w którym się zaledwie dziesięcioro dzieci w ciasnej lepiance dogodnie mieścić mogło, gdyż tóżko małżeńskie, stół duży, piec i szafa połowę szkółki zajmowały.” /”Kronika szkoły ludowej w Kościelnikach zaprowadzona w roku 1883 przez miejscowego nauczyciela Terlikiewicza Teofila”/. Później zajęcia odbywały się w jednym z pomieszczeń budynku plebańskiego, które mogło zmieścić do trzydziestu dzieci (pozostałą część domu zamieszkiwali ubodzy). Wspomniany budynek zapewne położony był w pobliżu kościoła parafialnego w Górce Kościelnickiej.

W 1841 r. na prośbę okolicznych chłopów hrabia Henryk Wodzicki kupił drewniany dom na Krzemionkach i przeznaczył go na szkołę. Dom posiadał izbę o trzech oknach i mogło się w niej uczyć około 80 dzieci. Dość szybko, bo już w 1857 r. okazało się, że dom zbudowany był na terenie podmokłym i nie nadawał się do dalszego użytku. Z tego powodu hrabia Stefan Potocki, właściciel Kościelnik odstąpił – zapewne część – karczmy „Zielona” na pomieszczenia szkolne do czasu wybudowania nowej szkoły. Przeznaczył na ten cel miejsce w pobliżu karczmy. Wymurowano piwnicę, sama budowa nie doszła jednak do skutku, gdyż hrabia wraz z rodziną wyjechał za granicę. Dopiero w 1864 r. w wyniku składowi ogłoszonej przez miejscowego proboszcza, Pawła Wińczowskiego udało się wybudować drewnianą szkołę krytą strzechą.

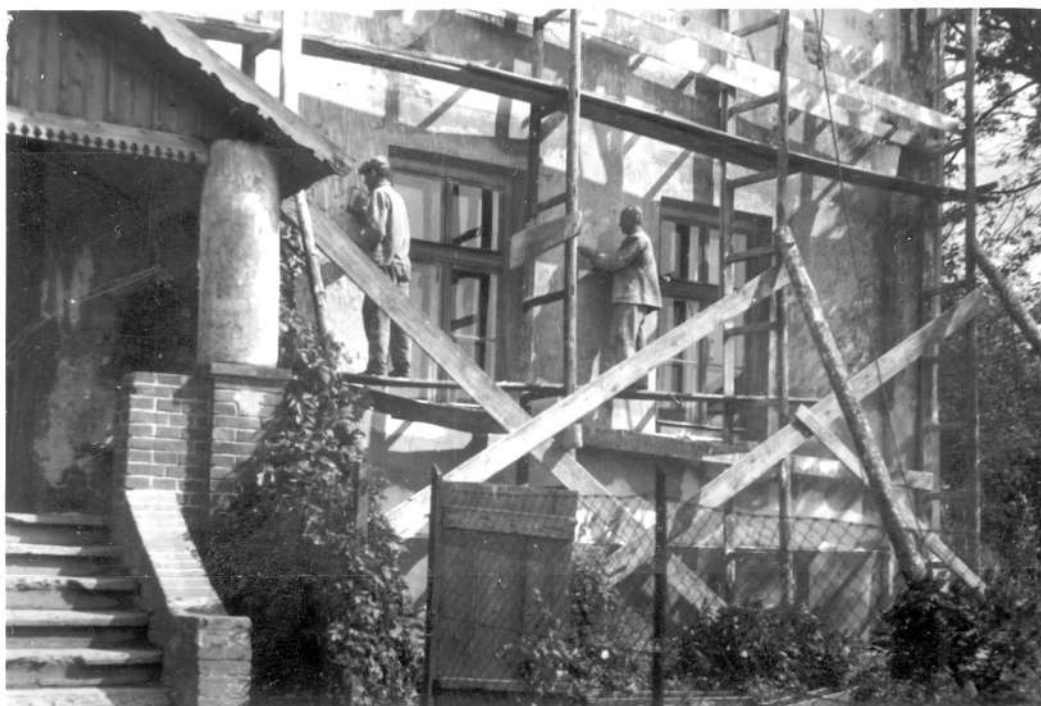
Drewniany budynek nie był jednak rozwiązaniem na długie lata. Pod koniec lat 80-tych XIX w. pojawiła się potrzeba budowy szkoły murowanej. Pierwotnie na ten cel miał być przeznaczony teren na tzw. „Topolówce”, jednak

ostatecznie kamień węgielny został wmurowany w pobliżu starej szkoły. Budowa szkoły trwała długo, gdyż ścierały się tutaj interesy różnych grup społecznych, materiał na jej budowę również nie był najlepszej jakości. Ostatecznie nowy budynek oddano do użytku 5 grudnia 1892 r. Ówczesni mieszkańcy uważali, iż był on jak na tamte czasy budowlą wprost monumentalną, tylko krakowskim – miejskim szkołom równa – szkoła posiadała cztery sale lekcyjne na parterze i piętrze. Zaledwie 10 lat później – w 1902 r. odpowiednia komisja zmuszona była dokonać pierwszej ekspertyzy budynku, gdyż istniały obawy co do jego trwałości.

W listopadzie 1914 r. Kościelniki i okolice znalazły się w obrębie potyczek wojennych – groby poległych wypełniły cmentarz w Górce Kościelnickiej. We wsi pojawili się najpierw kozacy, potem wojska austriackie, a w końcu rosyjskie. Sprzęty szkolne zostały zdewastowane, spalone, w salach lekcyjnych urządzono szpital wojskowy. W 1915 r., gdy wojska opuściły te tereny, szkoła – pomimo braku ławek – wznowiła swoją działalność.

Początek lat 20-tych XX w. jest dla szkoły w Kościelnikach bardzo trudny. Brakuje nauczycieli, a dzieci jest coraz więcej. W 1920 r. na naukę zapisało 242 dzieci, a zatrudnionych było tylko czterech nauczycieli. Brakowało opatu – z tego powodu w 1923 r. i następnym lekcje nie były prowadzone w czasie największych mrozów. W kronice czytamy zapiski: „Z dniem 19.marca nauka po miesięcznej przerwie została rozpoczęta w klasach nieopalanych. Ciepłota bowiem na tyle podniosła się w powietrzu, że, acz kurcząc się, można było w klasie kilka godzin wytrzymać.” /"Kronika szkoły ludowej w Kościelnikach..."/. Warto tutaj wskazać, iż pod datą 11 lutego 1929 r. odnotowano temperaturę -42oC...

W 1926 r. kolejna komisja budowlana stwierdziła, iż budynek szkoły w Kościelnikach grozi zawaleniem i należy natychmiast podjąć prace mające na celu jego wzmocnienie, co też uczyniono.

Przedwojenna kronika kończy się z niewiadomych przyczyn na roku szkolnym 1932/33. Wiemy jednak z innych dokumentów, iż nauka trwa nawet podczas II wojny światowej – zachowały się świadectwa i arkusze w języku polskim i niemieckim. W latach 50-tych odbywa się kolejny remont szkoły, następny gruntowny zaś połączone z rozbudową – w latach 80-tych. Wówczas – jak w pierwszych latach istnienia szkoły – nauka odbywa się w domach prywatnych. Gościny uczniom udzielają m.in. państwo Grymkowie.

7 grudnia 2018 roku Szkoła Podstawowa nr 141 w Krakowie obchodziła jubileusz 200- rocznicy powstania. Szkoła ta położona jest na obrzeżach miasta, w osiedlu Kościelniki, jednak w momencie jej założenia – jak mówi kronika szkolna – znajdowała się dwa i pół mili od Krakowa. Choć położona jest z dala od centrum miasta, posiada bogatą historię. Wiedzę o jej początkach czerpać możemy z dwóch kronik szkolnych – pierwszej założonej w 1868 r. przez nauczyciela – pana Michała Jaskiewicza oraz drugiej rozpoczętej przez innego nauczyciela – Teofila Terlikiewicza w 1883 r. Obowiązek prowadzenia kroniki został narzucony przez ówczesny organ prowadzący szkołę.

Nauka w szkole w Kościelnikach

Założona 1 października 1818 r. szkoła nosiła nazwę Szkoły Początkowej. Od 1855 r. do 1874 r. była ona Szkołą Trywialną z trzema klasami, następnie przekształcona została w Szkołę Etatową, ludową – jednoklasową. W 1920 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zmieniło jej nazwę na Szkołę Powszechną. Nauczanymi przedmiotami były w pierwszych latach: *„sylabizowanie, czytanie, rachunki do reguły trzech a w najwyższe'm oddziale także nauka obyczajowa i katechizm z książki na pamięć . W niższym oddziale uczyły się katechizmu dzieci tylko ustnego wykładu. Nauka obyczajowa był to elementarz zawierający w sobie nauki i prawidła obyczajowe, powinności i prawdy religijne z drukarni Akademickiej.”* /„Historja szkoły ludowej w Kościelnikach zaprowadzona w roku 1868 przez nauczyciela tutejszego Pana Michała Jaskiewicza”/.

Od 1834 r. obowiązkowymi były: *„nauka religii i moralności, nauka czytania drukowanego i pisanego charakteru w języku ojczystym, kaligraficzne pisanie, rachunki na pamięć i cyframi do reguły trzech łącznie z wiadomością o wagach, miarach i monetach, nauka o zachowaniu zdrowia oraz wiadomości rolnicze i ogrodnicze.”* /„Historja szkoły ludowej w Kościelnikach...”/.

Od 1855 r. wśród nauczanych przedmiotów pojawiła się również nauka j. niemieckiego, ale ze względu na fakt, że niewielu nauczycieli znało ten język, naukę traktowano dość swobodnie – obowiązkowa znajomość tego języka dotyczyła uczniów, którzy planowali dalszą naukę. Do przedmiotów nieobowiązkowych dodano jeszcze naukę śpiewu pieśni świeckich, rolnictwa, ogrodnictwa, sadownictwa, pszczelnictwa i jedwabnictwa. W roku szkolnym 1913/14 wprowadzono naukę kobiecego gospodarstwa domowego, a Rada Szkolna Miejskowa zakupiła nawet kuchnię żelazną.

Po II wojnie światowej przez wiele lat uczniowie prowadzili ogródek szkolny. Uczyli się najpierw w siedmio-, potem w ośmioklasowej szkole podstawowej. Reforma z roku 1999 zmieniła ją w sześcioklasową szkołę. W 2002 roku utworzono Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 52, w skład którego wchodziła Szkoła Podstawowa nr 141 i Gimnazjum 77. W roku 2009 patronem szkoły stał się poeta – ksiądz Jan Twardowski.

Teraźniejszość

Kolejna reforma z roku 2017 przywróciła ośmioklasową szkołę podstawową z wygaszanymi oddziałami gimnazjalnymi. W chwili obecnej uczy się w niej 180 uczniów, zatrudnionych jest 24 nauczycieli. W szkole działają dwa oddziały przedszkolne: dla dzieci 3 i 4-letnich oraz 5 i 6-letnich. W ostatnich latach budynek przeszedł termomodernizację, i wykonano także remonty wewnątrz. Udało się wybudować mini plac zabaw, niepełnowymiarowe boisko i zewnętrzną siłownię. Jest to ważne dla społeczności uczniowskiej, gdyż od kilkunastu lat szkoła nie posiadała żadnych obiektów sportowych na świeżym powietrzu.

Uczniowie swoje zainteresowania rozwijają w ramach różnych kół zainteresowań, warsztatów, wykładów, projektów. Nauczyciele współpracują z wyższymi uczelniami, gdzie młodzież uczestniczy w warsztatach.

Nauczyciele uwrażliwiają na potrzeby innych organizując akcje charytatywne i wolontariat. W Samorządzie Szkolnym uczniowie mogą sprawdzić swoje talenty organizacyjne, przygotowując konkursy, imprezy szkolne, kiermasze, dyskoteki, itp.

Jubileusz

Wprawdzie rocznica powstania szkoły minęła 1 października, jednak z powodu prac związanych z budową placu zabaw i małego boiska, uroczyste obchody przesunięto na dzień 7 grudnia 2018 r.

Tego dnia wszyscy uczniowie wraz z dyrektorem szkoły, panią Dorotą Ślęczek oraz nauczycielami przeszli za sztandarem szkoły do kościoła w Górcie Kościelnickiej – miejsca, w którym rozpoczęła się historia szkoły – aby uczestniczyć we Mszy św. koncelebrewanej przez księdza proboszcza Stanisława Palichleba i księdza kanonika Józefa Hojnowskiego. Po Mszy wszyscy uczestnicy wrócili do budynku Szkoły Podstawowej nr 141, gdzie rozpoczęła się oficjalna część uroczystości.

Na początku powitano przybyłych gości i i wysłuchano przemówień – Pani Anny Korfel Jasińskiej Wiceprezydent Miasta Krakowa, Pana Sławomira Pietrzyka Wiceprzewodniczącego Rady Miasta Krakowa, Pana Stanisława Moryca Radnego Miasta Krakowa i Przewodniczącego Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII, Pana Edwarda Porębskiego Radnego Miasta Krakowa, Pani Janiny Kaczor byłego dyrektora Szkoły Podstawowej nr 141, byłych dyrektorów, nauczycieli i pracowników obsługi SP 141, Księdza Proboszcza Stanisława Palichleba i Pana Piotra Miki, byłego dyrektora.

Po przemówieniach pani dyrektor Dorota Ślęczek poprosiła Panią Wiceprezydent Annę Korfel Jasińską i Księdza Proboszcza Stanisława Palichleba o odświeżenie i poświęcenie tablicy pamiątkowej wg projektu ucznia szkoły-jubilatki, Jakuba Ruśniaka, tablicy, która upamiętnia wydarzenie 200 rocznicy powstania szkoły w Kościelnikach. Później przyszedł czas na część mniej oficjalną – uczniowie klas V zatańczyli poloneza. Następnie zebrani mogli obejrzeć film przedstawiający zarówno historię szkoły, jak i jej teraźniejszość – film nakręcony we współpracy Beaty Paško, Adama Paško i Wioletty Pełki, ze specjalnym udziałem ks. Józefa Hojnowskiego oraz uczniów Szkoły Podstawowej nr 141 w Krakowie. Po nim pan Stanisław Jędryka zaprezentował rys historyczny czasów, w których powstawała i działała szkoła w Kościelnikach jako komentarz do przygotowanej przez siebie prezentacji. Aby przełamać nieznacznie powagę przedstawianych tematów, obecni na sali obejrzeli występ najmłodszych uczniów szkoły wykonujących taniec nowoczesny pod przewodnictwem instruktora tańca – Kamila Nowaka, który zachwyił wszystkich ciekawym strojem Myszki Mickey. Później przyszedł czas na występ absolwentów, byłych uczniów pani Elżbiety Duras, którzy po wielu latach wrócili do naszej szkoły, by zaprezentować swoje umiejętności. Uroczystość zakończyła się miłym akcentem – kilka lat temu grupa uczennic pod opieką pani Wioletty Pełki w ramach gimnazjalnego projektu edukacyjnego podjęła się benedyktyńskiego trudu przepisania zabytkowej już kroniki szkoły. 200 rocznica powstania szkoły była doskonałą okazją, aby wydać kronikę i tym samym – udostępnić dzieje szkoły szerszemu gronu. Podczas uroczystości podziękowano uczennicom za ich wytrwałą pracę, wręczając im egzemplarze wydanej kroniki.

Po części oficjalnej zaproszono wszystkich gości na jubileuszowy tort, poczęstunek oraz do zwiedzania szkoły. W salach lekcyjnych przygotowano wystawy starych dokumentów – XIX-wiecznych, kronik, arkuszy, świadectw, odnaleziony w fundamentach w 2013 r. akt erekcyjny szkoły wraz z butelką i monetą, starsze i najnowsze kroniki szkoły i klas, a także zdjęcia z kroniki harcerskiej szkoły oraz zgromadzone przez nauczycieli, rodziców czy uczniów obrazujące przeszłość społeczności szkolnej. Był czas na rozmowy i wspomnienia z byłymi nauczycielami i absolwentami...

Przyszłość

Szkoła Podstawowa nr 141 w Krakowie wkracza w kolejne stulecie. Nie jest szkołą w Kościelnikach, ale – w Krakowie. Uczniowie wraz z nauczycielami i rodzicami nadal marzą o nowoczesnym, pełnowymiarowym boisku szkolnym z trybunami, światłowodowym Internecie, chodnikach czy kanalizacji. W każdym razie – z nadzieją patrzą w przyszłość...

